

Anthropological analysis of Iranian beliefs about death rituals in books of Iranian customs, beliefs, and brick-by-brick based on geographical culture

Reza Motamed¹, Mohammad Hadi Mansourlakoraj², Vahid Rashidvash³

1. PhD Student in Anthropology, Department of Social Sciences, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. Email: tt.khanzadi@gmail.com

2. Department of Social Sciences, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. Email: fabio.carbone@northampton.ac.uk

3. Department of Social Sciences, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. Email: salamzadeh@ut.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:
Research Paper

Article history:

Received: May 30, 2025

Revised: February 26,
2026

Accepted: June 17, 2026

Published: June 17, 2026

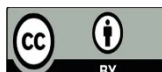
Keywords:

Rituals burial funeral
brick by brick death

Abstract

Considering that one of the concerns of man is to think about death. From the distant past to the present, man has established rituals and ceremonies to overcome the fear and anxiety caused by death and its belief, in order to quell his anxieties and continue on this turbulent path of life. The purpose of this research is to review and analyze the anthropological beliefs, customs and rituals related to death and burial. This article was prepared using a qualitative method and through library and document study. Its theoretical framework is based on the theories of Louis Strauss's structuralism, Malinowski's functionalism and Clifford Geertz's interpretivism. In this research, by studying various books and articles and examining the narratives of Henry Masse in the book Iranian Customs and Beliefs and Mahmoud Katiraei in the book Brick to Brick, an anthropological analysis has been presented on the subject of customs and rituals related to death, funerals and burials. And it shows how humans go through the stages of losing their loved ones and say goodbye to them using beliefs, rituals, and ceremonies. And some of these customs and rituals from the distant past to the present day, with slight changes, are still prevalent and have remained in place. And some have been forgotten.

How to cite: Motamed, R. Mansourlakoraj, M. H. and Rashidvash, V. (2026). Anthropological analysis of Iranian beliefs about death rituals in books of Iranian customs, beliefs, and brick-by-brick based on geographical culture.. *Geography and Regional Planning*, 16(63).488-509.
<https://doi.org/10.22034/jgeoq.2026.583959.4466>

Introduction

Death has always been one of humanity's greatest existential concerns, prompting the creation of rituals and ceremonies to alleviate the fear and anxiety associated with it. Throughout history, Iranian society has developed rich and diverse customs surrounding death, burial, and mourning, deeply rooted in cultural, geographical, and religious beliefs. However, despite the availability of valuable ethnographic sources such as Henri Massé's *Persian Beliefs and Customs* and Mahmoud Katiraei's *From Clay to Clay*, which document these traditions during the Safavid and Qajar periods, there is a lack of systematic anthropological analysis that interprets these rituals within a coherent theoretical framework. This study addresses the gap by examining how these death-related beliefs and practices have persisted, transformed, or disappeared over time, and why some rituals remain resilient while others fade. Drawing on structuralist, functionalist, and interpretivist perspectives, this research aims to provide a comprehensive anthropological analysis of Iranian death rituals, exploring their symbolic meanings, social functions, and adaptability across changing historical and cultural contexts.

Methodology

This qualitative research adopts a library-based and documentary analysis approach. The study examines two primary ethnographic texts: Henri Massé's *Persian Beliefs and Customs* (documenting Safavid to Pahlavi periods) and Mahmoud Katiraei's *From Clay to Clay* (focusing on Tehran's customs). Supplementary data were drawn from travelogues of European travelers, works by Iranian authors (e.g., Sadegh Hedayat), and various scholarly articles on Iranian funeral rites. The theoretical framework integrates three anthropological perspectives: Lévi-Strauss's structuralism (examining underlying symbolic structures), Malinowski's functionalism (analyzing how rituals address human needs), and Geertz's interpretivism (interpreting cultural meanings embedded in symbolic actions). This multi-theoretical approach enables a comprehensive

anthropological analysis of death rituals, their persistence, transformation, and social functions across Iranian history.

Results and Discussion

The findings reveal a rich tapestry of death rituals documented in Massé's and Katiraei's works, spanning from the Safavid to Qajar periods. These rituals encompass various stages: pre-death practices (facing the dying toward Mecca, reciting prayers, placing agate inscribed with Imam names under the tongue), washing and shrouding (using white burial garments, camphor, and sidr), funeral processions (carrying the bier with speed, reciting Quran, women mourning with disheveled hair), burial customs (placing brick under the head, pouring water on graves), and post-burial observances (seventh, fortieth, and annual ceremonies, lighting candles, distributing food). The anthropological analysis, framed through structuralism, functionalism, and interpretivism, demonstrates that these rituals serve multiple functions. Functionally, they address psychological needs by reducing anxiety about death, maintaining social cohesion through collective mourning, and establishing continuity between the living and the dead. Rituals like washing the corpse—rooted in Zoroastrian beliefs about contamination by the "Nasu" demon—evolved into Islamic practices using camphor and sidr, reflecting adaptive responses to changing religious contexts. Structurally, symbols such as white shrouds represent purity and transcendence, while actions like tearing one's collar symbolize sacrifice and submission to death's inevitability. The discussion highlights that many rituals persist due to their practical functions (e.g., rapid burial preventing disease spread) and emotional benefits (providing solace to mourners). However, some practices, like animal sacrifice or burying possessions with the dead, have transformed into charitable acts (distributing food to the living). The study concludes that death rituals in Iran demonstrate remarkable resilience, adapting to socio-economic changes while maintaining core symbolic meanings that help Iranians navigate the existential challenge of mortality.

Conclusion

This anthropological study of Iranian death rituals, based on Massé's and Katiraei's ethnographic works, reveals that beliefs and practices surrounding death, funerals, and burial have demonstrated remarkable continuity from ancient times to the present. Many rituals persist because they serve essential functions: reducing anxiety about mortality, maintaining social cohesion, and providing psychological solace to mourners. Practices such as washing and shrouding the corpse, funeral processions, lighting candles,

Ethical considerations

Following the principles of research ethics

The authors have observed the principles of ethics in conducting and publishing this scientific research, and this is confirmed by all of them.

Data Availability Statement

Data available on request from the authors.

Acknowledgements

First author: Preparation of samples, conducting experiments and collecting data, performing calculations, statistical analysis of data, analysis and interpretation of information and results, preparing a draft of the article.

Second author: Preparation of samples, conducting experiments and collecting data, performing calculations, statistical analysis of data, analysis and interpretation

and distributing charitable food have adapted to changing religious and social contexts while preserving their core symbolic meanings. However, some rituals have disappeared or transformed over time. The study confirms that death rituals are dynamic cultural phenomena, shaped by geographical, social, economic, and historical conditions, reflecting humanity's enduring need to confront mortality through meaningful collective practices.

of information and results, preparing a draft of the article.

Third author: Preparation of samples, conducting experiments and collecting data, performing calculations, statistical analysis of data, analysis and interpretation of information and results, preparing a draft of the article.

Ethical Considerations

The authors affirm that they have adhered to ethical research practices, avoiding plagiarism, misconduct, data fabrication or falsification, and have provided their consent for this article's publication.

Funding

This research was conducted without any financial support from Payam Noor University.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest

انجمن ژئوپلیتیک ایران

فصلنامه جغرافیا و برنامه ریزی منطقه‌ای

شاپا چاپی: ۶۴۶۲-۲۲۲۸ شاپا الکترونیکی: ۲۱۱۲-۲۷۸۳

Homepage: <https://www.jgeoqeshm.ir/>

تحلیل مردم‌شناختی باورهای ایرانی در مورد آیین مرگ در کتابهای آداب، معتقدات ایرانی و خشت تا خشت مبتنی بر فرهنگ جغرافیایی

رضا معتمد^۱، محمد هادی منصور لکورج^۲، وحید رشیدوش^۳

۱. دانشجوی دکتری مردم‌شناسی، گروه علوم اجتماعی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. رایانامه: tt.khanzadi@gmail.com

۲. نویسنده مسئول. گروه علوم اجتماعی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. رایانامه: fabio.carbone@northampton.ac.uk

۳. گروه علوم اجتماعی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. رایانامه: salamzadeh@ut.ac.ir

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>با توجه به اینکه یکی از دغدغه‌های انسان اندیشیدن به مرگ است. انسان از گذشته‌های دور تا کنون، برای غلبه بر هراس و اضطراب ناشی از مرگ و باور آن، آیین‌ها و مناسکی را برپا کرده است تا به این وسیله اضطراب‌هایش را فرونشاند و در این مسیر پرتلاطم زندگی، ادامه راه دهد. هدف از این تحقیق، مرور و تحلیل مردم‌شناختی باورها، آداب و آیین مربوط به مرگ و تدفین می‌باشد. این مقاله به روش کیفی و با مطالعه کتابخانه‌ای و اسنادی تهیه شده است. و چارچوب نظری آن بر اساس نظریات ساختارگرایی لویی اشتراوس، کارکردگرایی مالینوفسکی و تفسیرگرایی کلیفورد گیرتز می‌باشد. در این تحقیق با مطالعه کتابها و مقاله‌های مختلف و بررسی روایت‌های هانری ماسه در کتاب آداب و معتقدات ایرانی و محمودکتیرایی در کتاب خشت تا خشت، تحلیلی مردم‌شناختی در موضوع آداب و آیین مربوط به مرگ، تشییع جنازه و تدفین ارائه شده است. و نشان می‌دهد که انسان چگونه با استفاده از باورها، آیین و مناسک، مراحل از دست دادن عزیزان خود را سپری کرده و با آن‌ها وداع می‌کند. و بعضی از این آداب و آیین‌ها از گذشته‌های دور تا امروز با توجه به نیازها و کارکردشان، تفسیرهای متفاوت از آنها و ساختار جامعه، با اندک تغییراتی همچنان رایج هستند و پابرجا مانده‌اند. و بعضی به دست فراموشی سپرده شده‌اند.</p>	<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۳/۹۰</p> <p>تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۱۲/۰۷</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۳/۲۶</p> <p>تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۳/۲۶</p> <p>کلیدواژه‌ها:</p> <p>گردشگری ساحلی پایدار</p> <p>پیشنران‌های راهبردی آینده</p> <p>پژوهی گردشگری شهر سلمان</p> <p>شهر</p>

استناد: معتمد، رضا، منصور لکورج، محمد هادی و رشیدوش، وحید. (۱۴۰۵). تحلیل مردم‌شناختی باورهای ایرانی در مورد آیین مرگ در کتابهای آداب، معتقدات ایرانی و خشت تا خشت مبتنی بر فرهنگ جغرافیایی. *جغرافیا و برنامه ریزی منطقه‌ای*، ۱۶(۶۳): ۴۸۸-۴۸۸

DOI:10.22034/jgeoq.2026.583959.4466.۵۰۹

© نویسندگان

ناشر: موسسه آموزش عالی قشم

مقدمه

گردشگری نه تنها بزرگ‌ترین تجارت جهان است؛ بلکه بزرگ‌ترین صنعت صلح در جهان است (اوگلی و همکاران، ۲۰۲۱؛ سازمان ملل، ۲۰۱۹). محققان استدلال کرده‌اند که گردشگری، نقش مثبتی در آشتی دادن درگیری‌ها و کمک به صلح دارد (توملینوویچ، ۲۰۱۰؛ بکن و کارمیگناتی، ۲۰۱۶؛ فارمکی، ۲۰۱۷). بر اساس این دیدگاه خوش‌بینانه، گردشگری باعث ایجاد صلح و آرامش می‌شود؛ زیرا به گردشگران فرصت ارتباط با ساکنان کشورهای میزبان را می‌دهد. تماس‌های بین گروهی، نه تنها درک متقابل بین گردشگران و میزبانان را بهبود می‌بخشد؛ بلکه کلیشه‌های بین آنها را نیز از بین می‌برد. (دی امور، ۱۹۹۰).

گردشگری به‌عنوان وسیله‌ای برای توسعه اقتصادی و اجتماعی در نظر گرفته می‌شود. «گردشگری بیشتر=شغل بیشتر=درآمد بیشتر=صلح» (سازمان ملل، ۲۰۱۹؛ اوگلی و همکاران، ۲۰۲۱). در ردیابی خاستگاه این ایده که گردشگری می‌تواند مجرای صلح در جهان باشد، بورسیه‌های گردشگری اغلب به لوئیس دامور (۱۹۸۸) و مقاله سنگ محک او با عنوان «گردشگری - صنعت صلح جهانی» اعتبار می‌دهند. (شفرود و همکاران، ۲۰۲۲).

بچمن پدرسن (۲۰۲۰)، توسعه خود را در رشد ایده‌آلیسم بین‌المللی، به‌ویژه در اواخر قرن بیستم، با ریشه‌های نوپا در اواسط قرن نوزدهم، دنبال می‌کند؛ زمانی که چهره‌هایی مانند توماس کوک، تورهایی با انگیزه سیاسی برای گردشگران بریتانیایی به قاره اروپا در حمایت از اهداف عادلانه و صلح‌آمیز ترتیب می‌دادند. در دهه ۱۹۶۰، بسیاری از نهادهای بزرگ جهان، از سازمان امنیت و همکاری اروپا (OSCE) گرفته تا سازمان ملل متحد، علناً حمایت خود را از این ایده که گردشگری یک مروج صلح است، اعلام کردند. گردشگری باید به‌عنوان «گذرنامه صلح» در نظر گرفته شود؛ شعاری که از اعلامیه کمیسیون سفر اروپا در اواخر دهه ۱۹۴۰ به امانت گرفته شد (پدرسن، ۲۰۲۰).

امروزه، در دنیای تغییرات شدید، صلح نیازمند سرمایه‌گذاری‌های فعال‌تر، رهبری روشن‌فکرانه، ارزش‌های آموزشی قدرتمند و دنیای رسانه‌ای مترقی است. هر یک از اینها، به مأموریت یونسکو مرتبط هستند؛ چراکه ساختن فرهنگ صلح، دلیل وجودی یونسکو است.

به لطف میراث جهانی یونسکو، میلیون‌ها گردشگر، هر ساله این فرصت را دارند که در مقابل سایت‌ها و مکان‌هایی که آنها را با زیبایی‌های جهان مرتبط می‌کند، شگفت‌زده شوند؛ چراکه میراث، ابزاری برای ایجاد صلح است و می‌تواند زمینه مشترکی برای گفتگو فراهم کند (وولموت و ویتراستاینر، ۲۰۱۴). ایرینا بوکووا، مدیر کل یونسکو، در نشست شورای امنیت سازمان ملل در آوریل ۲۰۱۵ اعلام کرد که میراث باید در خط مقدم ایجاد صلح باشد. مکانیسم‌های میراث جهانی، به‌عنوان «وسایل نقلیه یونسکو برای صلح» برای ایجاد ارزش‌های مشترک فراتر از سیاست‌های ملی، تشویق بین فرهنگی تلقی می‌شوند (گیووبین، ۲۰۱۰). گفتگوها و ترویج تنوع فرهنگی و قانون اساسی یونسکو نیز به ما می‌گوید که «از آنجایی که جنگ‌ها در ذهن انسان‌ها آغاز می‌شود، این در ذهن انسان‌هاست که دفاع از صلح باید ساخته شود» (یونسکو، ۱۹۴۵). حال که میراث را می‌توان به‌عنوان مجموعه‌ای از میراث طبیعی و فرهنگی مردم از گذشته، آنچه امروز با آن زندگی می‌کنند و آنچه به نسل‌های آینده منتقل می‌کنند، در نظر گرفت و در گردشگری میراث، آنچه به‌عنوان میراث به حساب می‌آید، به‌طور فزاینده‌ای در مقیاس فرامحلی تعریف می‌شود و سایت‌های میراث جهانی دیگر تنها به جامعه‌ای که در آن واقع شده‌اند، تعلق ندارند؛ بلکه متعلق به همه مردم جهان هستند (سالازار، ۲۰۰۶). همچنین، از آنجا که یونسکو ایران، نهادی رابط میان سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد و سازمان‌های داخلی است و همواره در حال تلاش برای جنبشی جهانی و پرورش فرهنگ صلح و عدم خشونت است و با توجه به اهمیت پیشینه فرهنگی، تاریخی و تمدنی ایران و ۲۷ اثر ثبت شده کشورمان در فهرست میراث ملموس جهانی، مسئولیتی مهم بر عهده دستداران و محافظان و مدیران این مجموعه‌های تاریخی خواهد بود. در این پژوهش نیز برانیم تا به بررسی نقش یونسکو ایران در ترویج صلح از طریق گردشگری بپردازیم.

مبانی پژوهش

گردشگری

- کوئینتیرو و بالیرو (۲۰۱۷)، در کتاب خود، خلاصه‌ای از مرتبط‌ترین ایده‌ها در مورد مفهوم گردشگری را ارائه می‌دهند:
۱. یک پدیده انسانی که پیش‌فرض حرکت داوطلبانه و موقت افراد به مکان‌هایی غیر از محل سکونت معمولی آنها است که با انگیزه اوقات فراغت انجام می‌گیرد.
 ۲. سیستم پیچیده‌ای از روابط بین افراد (کسانی که بازدید می‌کنند و کسانی که مورد بازدید قرار می‌گیرند).
 ۳. حرکت بین نقاط جغرافیایی ناشی از کنجکاوی یا نیاز به سفر به خارج از محل زندگی معمولی.
 ۴. یک فعالیت یا صنعت اقتصادی با تأثیر عظیم بر بسیاری از شهرها، مناطق و کشورها و اشتغال حدود ۱۰۰ میلیون نفر در سراسر جهان (کوئینتیرو و بالیرو، ۲۰۱۷، ص ۱۴).

گردشگری میراث

منسفلد و کورمان (۲۰۱۵، ص ۴۳۹) گردشگری میراث درگیری را به‌عنوان زیرمجموعه‌ای از گردشگری، به‌عنوان گردشگری در «مناطق درگیری پراهمیت و وسیع که در آگاهی تاریخی و ملی مردم حک شده‌اند و نشان‌دهنده اهمیت فرهنگی-ملی شخصی یا جمعی هستند، شناخته می‌شود» تعریف می‌کنند. توریسم میراث تعارض توسط تیموتی (۲۰۰۱) به‌عنوان یکی از انواع «گردشگری مرزی» شناخته شده است که به‌عنوان گردشگری در مناطق مجاور یا در خطوط مرزی که به‌عنوان مناطق مرزی نیز شناخته می‌شوند، تعریف می‌شود. معمولاً مناطق مرزی، به‌عنوان موانعی بر سر راه گردشگری در نظر گرفته می‌شوند.

یونسکو

سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو)، یک نهاد بین‌المللی است که برای گرد هم آوردن جهان از طریق آموزش، علم و فرهنگ ایجاد شده است. کنوانسیون میراث جهانی، ایده یونسکو در مورد راهی برای ارتقای همکاری بین‌المللی از طریق ایده «ارزش جهانی» بود؛ چراکه برخی مکان‌های خاص، دارای میراثی هستند که برای کل جهان ارزشمند است، نه فقط ملتی که آن را در خود جای داده است. این ایده انقلابی، حس جدیدی از وحدت بین‌المللی را نه با روابط سیاسی، بلکه با میراث مشترک شکل داد. هسته مرکزی سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو)، این ایده است که جهان مملو از تاریخی غنی است که از مرزهای ملی فراتر می‌رود و باید به‌عنوان میراثی برای نسل‌های آینده حفظ و محافظت شود. پس از دو درگیری در سراسر جهان، کشورهای متعددی این عقیده را داشتند که مکان‌ها یا اشیاء خاص باید محافظت شوند؛ به‌ویژه در صورت وقوع جنگ جهانی دیگر (فیلیس، ۲۰۲۳).

صلح از طریق گردشگری

موفکیر و کلی (۲۰۱۰)، در کتاب گردشگری، پیشرفت و صلح، به کمبود مطالعات موردی و نمونه‌های عملی پیوند بین صلح و گردشگری می‌پردازند و مواردی را برجسته می‌کنند که از پیوند مثبت صلح و گردشگری حمایت می‌کنند.

گردشگری و تعارض‌ها

نقش گردشگری در مقاصد پردرگیری و رابطه بین درگیری (یعنی جنگ، درگیری‌های مسلحانه) و گردشگری توسط جامعه دانشگاهی با درک فزاینده‌ای که گردشگری نقش مثبتی در توسعه اقتصادی-اجتماعی و آشتی بین افراد مختلف ایفا می‌کند، مورد بررسی قرار گرفته است. جوامع و فرهنگ‌ها (ایساک و همکاران، ۲۰۱۹؛ کولت، ۲۰۱۴؛ پیزام و همکاران، ۲۰۰۲؛ آپادهایا و همکاران، ۲۰۱۱). بنابراین، گردشگری به‌عنوان «نیروی برای صلح جهانی» عمل می‌کند (دی‌آمر، ۱۹۸۸).

گردشگری بعد از مناقشه

طبق نظر کاوزویچ و لینچ (۲۰۱۱)، گردشگری در مناطق پس از مناقشه، تحت مرحله‌ای از «تغییر احساسات» قرار می‌گیرد. مرحله به اصطلاح «ققنوس» که سعی در آشتی بین جوامع و عادی‌سازی روابط اجتماعی دارد. این امر، تأکید بیشتری بر جوامع محلی و نقش آنها در ایجاد مجدد و تصمیم‌گیری در مورد چگونگی ارائه میراث در مناطق پس از جنگ دارد (ژانگ، ۲۰۱۷). برخی دیگر، گردشگری فونیکس را مرحله اولیه مشخصی در توسعه گردشگری پس از جنگ می‌دانند، که در آن، محصولات گردشگری عمداً و به‌صورت تجاری برای منافع اقتصادی توسعه می‌یابند (بوید، ۲۰۱۶؛ بوید، ۲۰۱۹). به این ترتیب، تفکر «ققنوس» بخشی از فرایند گسترده‌تر توسعه گردشگری در مناطق پس از جنگ است و بخشی از بازیابی گسترده‌تر پس از جنگ را تشکیل می‌دهد (بوید، ۲۰۱۹).

سازمان‌های بین‌المللی گردشگری

ایده‌آل‌سازی سفر، سابقه طولانی دارد. جمله‌ی هانس کریستین آندرسن «سفر کردن یعنی زندگی کردن»، تنها یکی از جملات معروف بی‌شماری درباره فواید تحرک و سفر است. گفته می‌شود که توماس کوک، مخترع تور بسته و پدر گردشگری مدرن، راه‌آهن را «نیروی اجتماعی بزرگ و مفید» می‌داند (هیگینز-دسیبولس، ۲۰۰۶، ص ۱۱۹۳). در واقع، اولین سفری که او ترتیب داد، برای گروهی از مبارزان اعتدال بود که می‌خواستند در یک جلسه کلی در سال ۱۸۴۱ شرکت کنند. او بعداً برای حمایت از تظاهراتی در آنجا سفری برای کارگران انگلیسی به پاریس ترتیب داد. این ایده که گردشگری می‌تواند وسیله‌ای برای تفاهم و صلح بین‌المللی باشد، متعلق به جریان گسترده‌تر انترناسیونالیسم فرهنگی است که در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم در حال افزایش بود (ایریه، ۱۹۹۷). ظهور یک بورژوازی ثروتمند اروپایی و آمریکای شمالی با اوقات فراغت کافی برای سفر به خارج از کشور تشکیل و ترافیک بین‌المللی توریستی تقویت شد. (زولو، ۲۰۱۵). در طول این زمان تشدید همکاری در سراسر مرزها، تعداد فزاینده‌ای از سازمان‌های بین‌المللی دولتی و غیردولتی نیز شروع به ظهور کردند (ایریه، ۲۰۰۲؛ اسلوگا، ۲۰۱۳). کمتر از یک دهه پس از پایان جنگ جهانی دوم، همکاری‌های بین‌المللی و بین‌دولتی در زمینه‌های گردشگری در جریان بود. رشد گردشگری بین‌المللی پس از جنگ، به‌طور گسترده به‌عنوان دلیلی بر برتری غرب در جنگ سرد در نظر گرفته شد (پدرسن، ۲۰۲۰).

روش پژوهش

این مطالعه یک رویکرد تحقیق کیفی را برای کشف و تجزیه و تحلیل ابعاد پیچیده پدیده مورد بررسی اتخاذ می‌کند. در این مطالعه، یک روش مطالعه موردی به کار گرفته شده است؛ زیرا امکان کاوش عمیق در مورد نمونه خاص را فراهم می‌کند، یعنی درک اینکه چگونه و تا چه حد اصول آموزش صلح به مدیریت سایت‌های یونسکو اطلاع می‌دهد. در این پژوهش، پس از انتخاب «مورد»، پاسخ‌دهندگان با توجه به اصول نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند که با توجه به ماهیت کیفی پژوهش، قابل توجیه است. این مصاحبه‌شوندگان با مشورت وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی بخش اداره امور پایگاه‌های ملی و بین‌المللی و ریاست این بخش جناب آقای دکتر سامه براساس دسترسی به مدیران، سابقه مدیریت موردنیاز و تنوع شهر-ها انتخاب شدند. کار میدانی این پژوهش، از آبان ماه ۱۴۰۲ تا دی ماه ۱۴۰۲ در سایت‌های میراث جهانی ایران انجام شد. این مطالعه بر اساس مجموعه‌ای از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با مدیران سایت‌های یونسکو در ایران انجام شده است. این مصاحبه‌شوندگان با مشورت وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی بخش اداره امور پایگاه‌های ملی و بین‌المللی و ریاست این بخش جناب آقای دکتر سامه براساس دسترسی به مدیران، سابقه مدیریت موردنیاز و تنوع شهرها انتخاب شدند.

مصاحبه‌شوندگان به شرح زیر بودند:

- مدیر منظر فرهنگی هورامان/اورامانات.
- مدیر باغ شازده ماهان.
- مدیر بوم و منظر فرهنگی آن.

- مدیر قنات قصابه گناباد.
- مدیر مجموعه بازار تاریخی تبریز.
- مدیر برج گنبد قابوس.
- مدیر مجتمع پاسارگاد.
- مدیر سازه‌های بنیادی شوستر.
- مدیر منظر باستانی ساسانی فارس.
- مدیر تخت جمشید.
- پژوهشگر میراث فرهنگی.

قبل از شروع کار میدانی، فهرستی از مدیران تهیه شد.

پاسخ مدیران به سؤالات نیمه‌ساختاریافته مطرح شده در مصاحبه‌ها ثبت شده است. در این پژوهش از روش‌های کیفی برای جمع‌آوری داده‌های لازم استفاده شد. ۱۱ مصاحبه نیمه‌ساختاریافته در محل انجام شد تا بینش عمیقی در مورد دیدگاه‌ها، تجربیات و برداشت‌های مطلعین مربوط به توانایی و مسئولیت آنها برای ترویج آموزش صلح از طریق تجربه‌گردشگری مرتبط با سایت‌های یونسکو که آنها مدیریت می‌کنند، جمع‌آوری کند. قالب نیمه‌ساختاریافته، تعادلی بین هدایت و انعطاف‌پذیری فراهم می‌کند و امکان کاوش در موضوعات پیش‌بینی نشده را فراهم می‌کند. مصاحبه‌ها به صورت دستی توسط محقق با یادداشت‌برداری در طول مصاحبه ضبط شد. این در رابطه با عدم استقبال مصاحبه‌شوندگان از دستگاه‌های ضبط صدا بود. در این تحقیق از کدگذاری کیفی به‌عنوان روش اولیه برای تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده استفاده شده است. داده‌ها به‌طور سیستماتیک طبقه‌بندی، تفسیر و در ساختارهای موضوعی سازماندهی شدند. کدگذاری قیاسی و استقرایی اعمال شد.

بحث

ارائه داده‌های مصاحبه نیمه‌ساختاریافته

بحث درباره یافته‌های کلیدی ناشی از پاسخ‌های مدیران سایت‌های یونسکو به مصاحبه‌ها است.

در این بخش، کدهای کلیدی شناسایی شده‌اند و یک به یک مورد بحث قرار گرفتند.

۱- ترویج فرهنگ اکثریت مدیران بشدت ابراز داشتند که سایت‌های یونسکو نقش مهمی در ترویج فرهنگ دارند.

یکی از مدیران تأکید کرد: هدف انتقال غنای فرهنگی و اجتماعی هورامان کرد به همه کردهای ایران است. بر خلاف بقیه جاها که شاید امروزه فقط در جشن‌ها لباس محلی می‌پوشند؛ اما در اورامانات، مردم همیشه لباس محلی می‌پوشند و به گویش محلی صحبت می‌کنند. ما سعی کرده‌ایم این سبک پوشش را به نمادی برای همه کردهای جهان تبدیل کنیم. وی گفت: در بومگردی آشنایی با زندگی محلی و آشنایی با آداب و رسوم بسیار برجسته است. بر همین اساس در سال ۱۳۹۵ اولین اقامتگاه بومگردی استان در هورامان ساخته شد و پس از آن ۷۰ اقامتگاه بومگردی در روستاهای مختلف ایجاد شد. یکی از مدیران گفت: یکی از ویژگی‌های بارز این باغ، حضور گردشگران از شهرها و فرهنگ‌های مختلف است؛ این باغ در هر فصل، گردشگر خاص خود را دارد، با وجود فرهنگ‌های مختلف بازدیدکنندگان، هیچ تبعیضی بین گردشگران و همه اقوام و قومیت‌ها و ملیت‌ها وجود ندارد. آنها از امکانات باغ در کنار یکدیگر بهره‌مند می‌شوند. یک مدیر دیگر گفت: یکی از میراث ناملموس ایران، مراسم عزاداری محرم است که در فهرست میراث ناملموس جهان نیز به ثبت رسیده است که این مراسم را در ایام محرم در ارگ بم اجرا می‌کنیم و گردشگران خارجی زیادی را به خود جذب می‌کنیم و این آداب دینی برای گردشگران خارجی بسیار جذاب است. یکی از مدیران گفت: با توجه به اینکه گردشگران ما از فرهنگ‌های مختلف هستند و از سراسر دنیا آمده‌اند، یکی از اصول

گردشگری که اکثر خارجی‌ها از آن پیروی می‌کنند، احترام به فرهنگ میزبان است. خوشبختانه همه گردشگران خارجی ما به این موضوع احترام می‌گذارند و ما نیز به گردشگران به‌ویژه گردشگران خارجی احترام می‌گذاریم و در سفر لحظات خوبی را برای آنها رقم می‌زنیم. و...

آموزش: گردشگران / نسل‌های آینده

از نظر آموزش، تقریباً همه مصاحبه‌شوندگان، ابتکارانی را در سایت‌های خود اتخاذ کرده‌اند.

آموزش گردشگران

یکی از مدیران گفت: در رویدادهای فرهنگی که برگزار می‌کنیم، آموزش وجود دارد؛ زیرا از سخنرانان حرفه‌ای دعوت می‌کنیم تا مردم را با ریشه‌های فرهنگی و پیشینه تاریخی و ... آشنا کنند. مدیر دیگری گفت: در این باغ تعداد زیادی بروشور و بنر آموزنده استفاده شده است. یکی از مدیران گفت: راهنمایان تور ما اطلاعات کاملی از تاریخ قنات، چگونگی شکل‌گیری قنات و همچنین تاریخ شهر گناباد را در اختیار گردشگران قرار می‌دهند. مدیر دیگری گفت: در بازار تبریز، برنامه آموزشی خاصی برای گردشگران نداریم و لیدر هم وجود ندارد و...

پژوهشگر میراث فرهنگی گفت: معرفی ارزش‌های محوطه بسیار مهم است؛ زیرا مردم معمولاً در دو مکان چیزی را به‌عنوان یادگار می‌نویسند، ۱- مکانی که بسیار بی‌ارزش است؛ زیرا پیگرد قانونی ندارد. ۲- مکانی که بسیار ارزشمند است؛ زیرا می‌خواهند برای همیشه بمانند. برای ترویج گردشگری مسئولانه باید سایت را ارزشمند کنیم تا مردم نسبت به آن احساس مسئولیت کنند. این ارزش را می‌توانیم با نظافت سایت، تابلوهای راهنما، لباس مناسب پرسنل و ... ایجاد کنیم. وی افزود: به نظر من گردشگری که به محوطه میراث می‌آید، هدف آموزشی ندارد و فقط برای بازدید می‌آید. ارتباط با گردشگر فقط در آن لحظه است، به همین دلیل است که آموزش زیادی در داخل سایت وجود ندارد، فقط راهنمایان سایت می‌توانند انگیزه آموزشی ایجاد کنند. آموزش می‌تواند از طریق سایت‌های شبکه‌های اجتماعی باشد.

تربیت نسل‌های آینده

یکی از مدیران گفت: برنامه داریم؛ اما هنوز اجرایی نشده است. ما می‌خواهیم به بچه‌ها و دانش‌آموزان روستاها یاد بدهیم که همیار میراث فرهنگی شوند... این برنامه‌ریزی حمایتی، ترویجی و آموزشی خواهد بود. علاوه بر کودکان، برای بانوان نیز برنامه جداگانه‌ای داریم که هنوز اجرایی نشده است. ماهان گفت: توانسته‌ایم گردشگری را به رشته‌های دانشگاه‌های شهرستان ماهان اضافه کنیم و از دانشجویان این رشته به‌عنوان راهنما در باغ استفاده کنیم. همچنین در برخی از ماه‌های سال، دانشجویان رشته معماری برخی از کلاس‌های عملی خود را در باغ برگزار می‌کنند و در محیطی دوستانه و آرام با تاریخ و معماری ایران بیشتر آشنا می‌شوند. مدیر دیگری گفت: یکی از مهم‌ترین برنامه‌های ما تور کودک است. درباره ارگ بم، سه تفسیر وجود دارد: تفسیر تاریخی، تفسیر معماری و تفسیر اساطیری. در ارگ بم تعبیر اساطیری را برای کودکان روایت می‌کنیم. دانش‌آموزان هر روز از بم و منظر فرهنگی آن دیدن می‌کنند و به آنها اجازه می‌دهیم از نحوه تولید خشت‌های آفتاب‌زده دیدن کنند و همچنین معماری آجری را به آنها آموزش می‌دهیم. یکی دیگر از مدیران گفت: هر ساله دوره‌های آموزشی در خصوص معرفی سایت خود در مدارس مختلف برگزار می‌کنیم و برنامه‌های بازدید برای آنها داریم و... پژوهشگر میراث گفت: معمولاً خود مدارس و دانشگاه‌ها به این سایت‌ها مراجعه می‌کنند و گرنه این سایت‌ها برنامه خاصی در این زمینه ندارند.

جامعه محلی: مشارکت/منفعت

اکثر مصاحبه‌شوندگان جامعه محلی را در فرایند گردشگری و تصمیم‌گیری‌های مربوط به گردشگری در سایت‌های خود مشارکت می‌دهند تا از تأثیرات مثبت اطمینان حاصل کنند.

مشارکت جامعه محلی

یکی از مدیران گفت: در روستاهای این منطقه، سه گروه محلی دهیاری، شورا و انجمن‌های میراث فرهنگی وجود دارد که نماینده جامعه محلی هستند. مدیر بعدی گفت: در تمامی برنامه‌ریزی‌ها از نظرات و پیشنهادات انجمن‌ها و شوراهای گردشگری استفاده می‌کنیم.

مدیر دیگری گفت: تعداد زیادی راهنمای تور در بم وجود دارد که از جامعه محلی هستند. جامعه محلی بم واقعاً علاقه‌مند به معرفی ارگ بم به‌عنوان راهنمای تور هستند. مدیر بعدی گفت: ما از طریق چند گروه از جمله جامعه دانشگاهی، گروه مرمت ساختمان، خبرنگاران، عکاسان و پژوهشگران با جامعه محلی در ارتباط هستیم و هر کدام از این افراد در معرفی بازار تبریز نقش دارند. مدیر بعدی گفت: در تمامی برنامه‌ریزی‌های گردشگری با شوراهای شهر رایزنی می‌کنیم، آنها نماینده جامعه محلی هستند. ما آن برنامه‌های گردشگری را اجرا می‌کنیم که به نفع جامعه محلی است و... پژوهشگر میراث گفت: به نظر من جامعه محلی تنها با درآمدزایی می‌تواند در روند گردشگری مشارکت داشته باشد. این درآمدزایی می‌تواند مستقیم یا غیرمستقیم باشد، به‌عنوان مثال، با اجاره خانه‌های خود برای اقامت گردشگران، ارائه خدمات به گردشگران با غذاهای محلی، راهنمایان تور و غیره.

مزایای جامعه محلی

یکی از مدیران گفت: منفعت اقتصادی. سایت ما نیازی به بلیط و بلیط فروشی ندارد؛ اما با حضور گردشگران، جامعه محلی، خانه‌های خود را اجاره می‌دهند، محصولات کشاورزی و صنایع دستی خود را می‌فروشند که به اقتصاد آنها کمک می‌کند.

مدیر دیگری گفت: فضایی برای فروش صنایع دستی و محصولات جامعه محلی در پارکینگ باغ شازده ماهان وجود دارد. جامعه محلی به‌راحتی می‌توانند محصولات خود را به گردشگران باغ شازده ماهان بفروشند و کسب درآمد کنند. مدیر بعدی گفت: بم یکی از مقاصد مهم گردشگری است و همه ساله گردشگران زیادی دارد. قطعاً حضور گردشگران باعث رونق اقتصادی می‌شود، در اطراف ارگ بم تعداد زیادی اقامتگاه، کافه، رستوران به‌دلیل حضور گردشگران ساخته شده است؛ اما جامعه محلی نیز از همه این امکانات استفاده می‌کند. مدیر دیگری گفت: از آنجایی که بازار تبریز، جوهره اقتصادی دارد و تمامی تجار و مغازه‌داران از جامعه محلی هستند، در نتیجه این سایت به توسعه اقتصادی جامعه محلی که یکی از ارکان توسعه پایدار است کمک می‌کند. مدیر دیگری گفت: به نظر من گردشگری پایدار می‌تواند به توسعه یک منطقه کمک کند. وی افزود: ساخت بسیاری از بومگردی‌ها و ایجاد اشتغال برای جامعه محلی موجب توسعه منافع اقتصادی، ایجاد اشتغال و تبادلات فرهنگی می‌شود، ...

پژوهشگر میراث گفت: ایجاد اشتغال و درآمدزایی

فناوری

اکثر مدیران اعلام کردند که از فناوری در سایت خود استفاده نمی‌کنند و هیچ تور مجازی ندارند.

یکی از مدیران گفت: متأسفانه در حال حاضر از فناوری خاصی استفاده نمی‌شود. وی خاطر نشان کرد: در حال حاضر موضوع تورهای مجازی در حال بررسی است؛ زیرا تورهای مجازی جزو نیازهای ضروری ماست. مدیر دیگری گفت: متأسفانه در حال حاضر از فناوری خاصی استفاده نمی‌شود؛ اما ۲ سال پیش از راهنمای صوتی استفاده کردند و به این ترتیب سایت خود و سایر جاذبه‌های گردشگری استان را معرفی کردند که متأسفانه ادامه پیدا نکرد. او اشاره کرد که تور مجازی ندارند؛ اما گاهی اوقات با کلیپ‌های ویدئویی در شبکه‌های اجتماعی، سایت را معرفی می‌کنند. یکی دیگر از مدیران گفت: در حال حاضر از فناوری خاصی در این سایت استفاده نمی‌شود. وی با اشاره به اینکه عکس‌های ۳۶۰ درجه از ارگ بم و منظر فرهنگی آن را در اختیار دارند و به گوگل اضافه کردند. همچنین خاطر نشان کرد که برنامه‌های زنده آموزشی را در شبکه‌های اجتماعی برگزار می‌کنند. مدیر دیگری گفت: گردشگران می‌توانند با استفاده از عینک واقعیت مجازی، شکل بازسازی شده سایت را مشاهده کنند. گردشگران می‌توانند از راهنمای صوتی نیز استفاده کنند و....

پژوهشگر میراث فرهنگی گفت: در اکثر این سایت‌ها فناوری خاصی وجود ندارد و فقط دارای شبکه‌های اجتماعی و راهنمای صوتی

هستند.

ارتباطات بین‌المللی

یکی از مدیران گفت: شاخص‌ترین ویژگی میراث جهانی این است که میراث مشترک همه مردم جهان است. همان‌طور که من به‌عنوان یک ایرانی در آن سهم دارم، خارجی نیز سهامدار است. کما اینکه ما از طریق این میراث جهانی با مردم دنیا رابطه خوبی داریم و چون یک چیز مشترک وجود دارد، باعث می‌شود که مسالمت‌آمیز بحث کنیم و این موضوع باعث ایجاد آرامش می‌شود. مدیر دیگری گفت: به‌طور کلی تمامی سایت‌های جهانی یونسکو به ارتقای صلح و گردشگری کمک می‌کنند. از آنجایی که گردشگری ابزار دیپلماسی عمومی است، گردشگران خارجی زیادی به بازار تبریز می‌آیند. به این ترتیب تصویر منفی که از ایران ساخته می‌شود، تغییر خواهد کرد. مدیر بعدی گفت: کنفرانس مشترک بین‌المللی با دانشگاه پلی تکنیک میلان و دانشگاهی از پاریس در دانشگاه فردوسی برگزار کردیم. مدیر دیگری گفت: سایت میراث جهانی ما با برخی از دانشگاه‌های دنیا از جمله بولونیای ایتالیا تفاهم‌نامه علمی دارد. این تفاهم‌نامه‌ها منجر به تحقیقات و مقالات علمی مشترک می‌شود. وی افزود: هر ساله رویدادهای بین‌المللی مانند روز جهانی میراث، روز موزه، روز محیط زیست و ... را برگزار می‌کنیم. و....

پژوهشگر میراث فرهنگی گفت: صرفاً به‌دلیل جهانی بودن آنها، یونسکو برای آنها برنامه دارد؛ اما خود مدیران کار خاصی انجام نمی‌دهند. آنها در ته امید پی مازلو درگیر مسائل ابتدایی‌تری هستند، به صلح فکر نمی‌کنند. وی افزود: فقط برخی رویدادهای بین‌المللی مانند روز صلح را برگزار می‌کنند.

منابع مالی

یکی از مدیران گفت: کمبود نیروی انسانی و منابع مالی داریم و در حال حاضر مشغول ایجاد زیرساخت‌ها هستیم. آنچه ما را با چالش مواجه کرده است، نداشتن نیروی انسانی و منابع مالی کافی در سایت جهانی قصابه قنات است و خاطرنشان کرد: با توجه به اینکه میراث جهانی باید بر اساس استانداردهای بین‌المللی و مسائل روز حرکت کند، می‌توان آینده خوبی را در خصوص فرهنگ صلح در این سایت پیش‌بینی کرد. اما همه اینها به داشتن نیروی انسانی کافی و بودجه مالی بستگی دارد. آنچه می‌تواند یک سایت را متحول کند، داشتن نیروی انسانی، بودجه مالی و امکانات لجستیکی است. اگر این امکانات فراهم شود، قطعاً مدیر می‌تواند برنامه‌های بیشتر و بهتری را اجرا کند. مدیر بعدی گفت: کمبود منابع مالی چالش اصلی ماست.

مدیر دیگری گفت: مسائل اقتصادی و بحران‌های مالی بسیار مهم است. در برخی از مقاصد گردشگری به‌دلیل مسائل اقتصادی و مشکلات مالی ممکن است کمتر به ترویج فرهنگ صلح و گردشگری توجه کنند.

عدم اولویت برای صلح

یکی از مدیران گفت: یکی از مهم‌ترین چالش‌های ما این است که فرهنگ صلح در جامعه ما چندان نهادینه نشده است؛ در حالی که یکی از اهداف میراث جهانی ترویج صلح است. ما در این زمینه به آموزش بیشتری نیاز داریم.

پژوهشگر میراث گفت: معمولاً همکاری می‌کنند؛ اما متأسفانه به نتیجه نمی‌رسد. اگر هر می‌مشابه هرم مزلو را در نظر بگیریم، آرامش در رأس هرم قرار می‌گیرد، مدیران معمولاً درگیر مسائلی مانند نگهداری، پرداخت‌های کارکنان و غیره هستند، در واقع، در انتهای هرم قرار دارند.

آموزش بین‌المللی

یکی از مدیران گفت: گاهی از اساتید بین‌المللی برای برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی و برگزاری دوره‌های مفیدی که در آن شرکت می‌کنیم و دستورالعمل‌های آنها را در سایت یونسکو اجرا می‌کنیم، دعوت می‌شود. همچنین اشاره کرد که تقویم رویدادهای داخلی و

رویدادهای بین‌المللی داریم. با تقویم در سایت، ما با برگزاری رویدادهای داخلی، آداب و رسوم، تاریخ و ... خود را به گردشگران خارجی معرفی می‌کنیم و با برگزاری رویدادهای بین‌المللی فرهنگ‌های دیگر جهان را به مردم کشورمان معرفی می‌کنیم.

مدیر دیگری گفت: کاری که اکثر راهنمایان ما در ارگ بم انجام می‌دهند، روایت داستان کمک‌های جهانی برای زلزله بم برای بازدیدکنندگان است. مراجعه به کمک‌های جهانی می‌تواند تداعی‌کننده صلح و دوستی باشد. مدیر بعدی گفت: کنفرانس مشترک بین‌المللی با دانشگاه پلی تکنیک میلان و دانشگاهی از پاریس در دانشگاه فردوسی برگزار کردیم. طرح میراث آینده را برایشان توضیح دادیم و از نقطه نظرات آنها بهره بردیم. در امر مرمت نیز با دانشگاهی از ایتالیا همکاری می‌کنیم. همچنین تاکنون چندین دوره با همکاری ستاد یونسکو برای ما برگزار شده است.

مدیر بعدی گفت: سایت‌های میراث جهانی به‌عنوان یک ارتباط بین‌المللی بین ترویج صلح و گردشگری عمل می‌کنند. وی همچنین اشاره کرد که برخی از همکاری‌های ما عبارتند از: اختصاص فضاهایی در محوطه تاریخی برای برگزاری برنامه‌ها و رویدادهای فرهنگی از اقوام مختلف از جمله برگزاری نمایشگاه‌های هنری (موسیقی سنتی، غذاها و ..)، برگزاری بازی‌های محلی و نمایش اسب‌های اصیل در سایت قلعه ثلاث. وی همچنین با اشاره به اینکه این محوطه تاریخی نقش مهمی در پاسخگویی به بحران‌های بین‌المللی ایفا می‌کند، یادآور شد: برخی از آنها به شرح زیر است:

۱. اطلاعاتی در مورد بحران‌های مشابه در گذشته، راه‌حلهایی که در آن زمان استفاده می‌شد و نتایج آنها ارائه می‌دهد.
۲. این اطلاعات می‌تواند در قالب مقاله، گزارش و منابع پژوهشی باشد. برخی از برنامه‌های ما در سایت شوشتر عبارتند از:
۳. برگزاری نشست‌ها، کنفرانس‌ها و وبینارها در مورد بحران‌های بین‌المللی. این نشست‌ها با حضور مورخان و کارشناسان بین‌المللی برای بررسی تجربیات گذشته و ارائه راهکارهای جدید برای مدیریت بحران برگزار می‌شود.
۴. ارتباط با سایر سازمان‌ها و مؤسسات مرتبط از جمله موزه‌ها، کتابخانه‌ها، دانشگاه‌ها و سازمان‌های بین‌المللی. این همکاری می‌تواند شامل تبادل اطلاعات، تحقیقات مشترک و برگزاری کنفرانس در پاسخ به بحران‌های بین‌المللی باشد.
۵. و....

پژوهشگر میراث گفت: معمولاً همکاری می‌کنند؛ اما متأسفانه به نتیجه نمی‌رسد. اگر هرمی مشابه هرم مزلو را در نظر بگیریم، آرامش در رأس هرم قرار می‌گیرد، مدیران معمولاً درگیر مسائلی مانند نگهداری، پرداخت‌های کارکنان و غیره هستند و در واقع، در انتهای هرم قرار دارند. وی همچنین خاطرنشان کرد: صرفاً به دلیل جهانی بودن آنها، یونسکو برنامه‌هایی برای آنها دارد؛ اما خود مدیران کار خاصی انجام نمی‌دهند. همان‌طور که اشاره کردم، آنها درگیر مسائل ابتدایی‌تری در انتهای هرم هستند، به صلح فکر نمی‌کنند.

حقوق بشر

یکی از مدیران گفت: پرونده اورامانات را بر اساس ساکنان آن کار می‌کنیم. مردم این منطقه همیشه در دره بوده‌اند و ارتباط چندانی با جاهای دیگر ندارند و همیشه در خودشان بوده‌اند. من در این زمینه شعار دارم: ذخیره فرهنگی کردهای ایران. با این شعار و برای حمایت از کردهای ایران، هدف انتقال غنای فرهنگی و اجتماعی کردهای هورامان به همه کردهای ایران است. ما بین بازدیدکنندگان تبعیض قائل نمی‌شویم و همه بازدیدکنندگان از خدمات یکسان بهره‌مند می‌شوند. توسعه این نوع ارتباطات دوستانه باعث ترویج فرهنگ صلح می‌شود.

مدیر دیگری گفت: شاخص‌ترین ویژگی میراث جهانی این است که میراث مشترک همه مردم جهان است. همان‌طور که من به‌عنوان یک ایرانی در آن سهم دارم، خارجی نیز سهامدار است. کما اینکه ما از طریق این میراث جهانی با مردم دنیا رابطه خوبی داریم و چون یک چیز مشترک وجود دارد باعث می‌شود که مسالمت‌آمیز بحث کنیم و این موضوع باعث ایجاد آرامش می‌شود. مدیر بعدی گفت: یونسکو به‌عنوان یک سازمان تخصصی، بخشی از سازمان ملل متحد است. هدف این مؤسسه ایجاد صلح و توسعه پایدار و گفتگو بین تمدن‌ها است. مجموعه ما به دلیل منشور کوروش که اولین اعلامیه حقوق بشر است، سایت مهمی محسوب می‌شود. این سایت پس از ثبت جهانی تأثیر مثبتی در کاهش بیکاری و تبادل فرهنگی داشته است. وی همچنین خاطرنشان کرد: تمامی مکان‌های میراث جهانی به دلیل ثبت جهانی در

ارتقای صلح مؤثر هستند و صلح یکی از اهداف یونسکو است. پاسارگاد بسیار شناخته شده است و کوروش در جهان به‌عنوان پادشاهی صالح شناخته می‌شود. بنابراین، این سایت می‌تواند مرکز صلح باشد.

توسعه آموزش و پرورش

رویکرد مصاحبه‌شوندگان در خصوص توسعه آموزش به شرح زیر است:

یکی از مدیران گفت: در رویدادهای فرهنگی که برگزار می‌کنیم، آموزش وجود دارد؛ زیرا از سخنرانان حرفه‌ای دعوت می‌کنیم تا مردم را با ریشه‌های فرهنگی و پیشینه تاریخی و ... آشنا کنند و همچنین خاطرنشان کرد: برنامه‌ای داریم؛ اما هنوز اجرایی نشده است. مدیر دیگری گفت: توانسته‌ایم گردشگری را به رشته‌های دانشگاه‌های شهرستان ماهاان اضافه کنیم و از دانشجویان این رشته به‌عنوان راهنما در باغ استفاده کنیم. یکی دیگر از مدیران گفت: هر ساله دوره‌های آموزشی معرفی سایت خود را در مدارس مختلف برگزار می‌کنیم و برنامه‌های بازدید برای آنها داریم. مدیر بعدی گفت: مجموعه میراث جهانی تخت جمشید دارای تعداد زیادی راهنمای تور است که سالانه آموزش می‌بینند. در این آموزش‌ها بر فرهنگ صلح و گفتمان‌پایداری جامعه و تقویت ارزش‌های ملی و فرهنگی جامعه مدام تأکید می‌شود.

پژوهشگر میراث فرهنگی گفت: معرفی ارزش‌های محوطه بسیار مهم است؛ زیرا مردم معمولاً در دو مکان چیزی را به‌عنوان یادگار می‌نویسند، ۱- مکانی که بسیار بی‌ارزش است؛ زیرا پیگرد قانونی ندارد. ۲- مکانی که بسیار ارزشمند است؛ زیرا می‌خواهند برای همیشه بمانند. برای ترویج گردشگری مسئولانه باید سایت را ارزشمند کنیم تا مردم نسبت به آن احساس مسئولیت کنند. ما می‌توانیم این ارزش را با تمیز کردن سایت، تابلوهای راهنما، لباس مناسب برای پرسنل و غیره ایجاد کنیم.

آموزش محیط زیست

نظرات مدیران در خصوص آموزش محیط زیست به شرح زیر است:

یکی از مدیران گفت: برگزاری اعیاد مذهبی مانند ماه مبارک رمضان، یک جشن فرامرزی است، جشن برداشت محصول نشانه صلح با طبیعت است. منطقه هورامان بر اساس معیارهای سوم و پنجم در فهرست میراث یونسکو به ثبت رسیده است. بر اساس معیار پنجم، هورامان یکی از بهترین نمونه‌های جهان است که تعامل انسان با طبیعت را دربرمی‌گیرد. و...

مدیر دیگری گفت: در محوطه تاریخی شوشتر برنامه‌های آموزشی متنوعی برای مدارس و جوانان برگزار می‌شود که به شناخت تاریخ و فرهنگ آنها کمک می‌کند. برخی از این برنامه‌ها عبارتند از: حضور کارشناسان و محققین در مدارس و معرفی اماکن تاریخی و نحوه حفظ آنها به دانش‌آموزان، برگزاری برنامه‌های بازدید دانش‌آموزان، تشویق جوانان منطقه به حفظ و نگهداری از اماکن تاریخی شوشتر به‌عنوان راهنمای تور، نمایش عکس و فیلم سازه‌های بنیادی آب شوشتر در سالن نمایشگاه برای دانش‌آموزان، برگزاری مسابقات به‌صورت پرسش و پاسخ در این سایت تاریخی و سایت‌های شبکه مجازی. وی همچنین به حفاظت از مناطق زیست‌محیطی اطراف سایت اشاره کرد:

۱. تعامل با شهرداری در پاکسازی معابر اطراف سایت و زیباسازی منظر شهری خیابان‌های منتهی به سایت.
۲. تعامل و همکاری با اقامتگاه.
۳. تعامل و همکاری با رستوران‌ها، کافه‌ها و مراکز خرید برای رفاه حال گردشگران و جلوگیری از هجوم گردشگران در یک مکان.
۴. قرار دادن تابلوهای راهنما برای گردشگران جهت تسهیل بازدید از سایت و راه‌های دسترسی به سایت.
۵. شناسایی ظرفیت‌های بومی منطقه برای ورود گردشگران و خدمات قابل ارائه به آنها.

آموزش حل تعارض

نظرات مدیران در خصوص آموزش حل تعارض به شرح زیر است.

یکی از مدیران گفت: در روستاهای این منطقه سه گروه محلی دهیاری، شورا و انجمن‌های میراث فرهنگی وجود دارد که نماینده جامعه محلی هستند. این گروه‌ها به نمایندگی از مردم در تمامی جلسات و برنامه‌ریزی‌ها دعوت می‌شوند، نظرات آنها بسیار مهم است. برای اجرای هر رویداد و جشنواره‌ای ابتدا با این افراد مشورت می‌کنیم. وی همچنین خاطرنشان کرد که در رویدادهای ما زن و مرد همیشه در کنار یکدیگر هستند و این پیام صلح است. وی افزود: جامعه محلی این منطقه از گردشگران خارجی بسیار استقبال می‌کند؛ اما گاهی چالش‌هایی بین آنها و گردشگران داخلی بر سر مسائلی که ریشه در تفاوت‌های فرهنگی دارد به وجود می‌آید؛ اما ما با تمرینات مستمر چالش‌ها را کاهش دادیم.

یکی از مدیران گفت: در بازار تبریز مجموعه‌های متعددی مانند هیئت امناء، شورای راهبردی، نمایندگان بنگاه‌های اقتصادی و بازرگانان وجود دارد. همه این افراد از جامعه محلی هستند. ما در تمام برنامه‌ریزی‌ها و تصمیمات خود با آنها مشورت می‌کنیم. مدیر دیگری گفت: با انجمن روستا، دهیاری و شورا در تمامی برنامه‌ریزی‌های اماکن گردشگری همکاری داریم و هر ماه با آنها جلسه داریم. این گروه‌ها نمایندگان جامعه محلی هستند مدیر دیگری گفت: باغ شازده ماهان معروف‌ترین و پربازدیدترین جاذبه گردشگری استان کرمان است و در اردیبهشت و آبان بیشترین بازدیدکننده خارجی را دارد. پس از ثبت جهانی، تعداد بازدیدکنندگان خارجی این سایت افزایش یافته است. یکی از ویژگی‌های بارز این باغ، حضور گردشگران از شهرها و فرهنگ‌های مختلف است، این باغ در هر فصل، گردشگر خاص خود را دارد، با وجود فرهنگ‌های متفاوت بازدیدکنندگان، هیچ تبعیضی بین گردشگران و تمامی اقوام و ملیت‌ها در استفاده از امکانات باغ وجود ندارد. همچنین روایت‌های اشتباهی درباره صاحب این باغ وجود دارد که در داستان‌ها او را فردی شرور و جنگجو معرفی کرده‌اند؛ اما ما با کمک انجمن‌های گردشگری این تصور غلط را اصلاح می‌کنیم؛ زیرا معتقدیم شخصی که باغ چنین زیبایی دارد، نمی‌تواند آدم بدی باشد. وی افزود: در تمامی برنامه‌ریزی‌ها از نظرات و پیشنهادات انجمن‌ها و شوراهای گردشگری استفاده می‌کنیم. این گروه‌ها نمایندگان جامعه محلی محسوب می‌شوند که در همه برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌های گردشگری همراه ما هستند و ما همیشه با آنها همکاری می‌کنیم. وی با بیان اینکه از آنجایی که بازدیدکنندگان باغ شازده ماهان از اقوام مختلف هستند و گردشگران خارجی زیادی نیز از باغ ماهان بازدید می‌کنند، گاهی اوقات تفاوت‌های فرهنگی به وجود می‌آید، گفت: اما با آموزش توانسته‌ایم سطح حساسیت‌های بین فرهنگی را تا حدودی کاهش دهیم.

مدیر بعدی گفت: فعالان گردشگری، اتاق بازرگانی، اداره میراث فرهنگی، انجمن سینما، گروه‌های افرو، راهنمایان گردشگری، انجمن‌های دوستدار محیط زیست، جهاد کشاورزی و ... که همگی از جامعه محلی هستند، ما را در برگزاری همه رویدادها یاری می‌کنند. ما در تمام برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌های گردشگری با این گروه‌ها مشورت می‌کنیم. وی همچنین خاطرنشان کرد: متأسفانه به دلیل مسائل سیاسی نمی‌توانیم با بسیاری از کشورها ارتباط مستقیم داشته باشیم و گاهی در گوشه‌ای از دنیا اتفاقی افتاده است که دوست داریم به آن کمک کنیم، اما با چالش روادید مواجه هستیم؛ متأسفانه به دلیل مسائل سیاسی، گردشگری ما تقریباً قفل شده است.

یکی از مدیران گفت: در بازار تبریز مجموعه‌های متعددی مانند هیئت امناء، شورای راهبردی، نمایندگان بنگاه‌های اقتصادی و بازرگانان وجود دارد. همه این افراد از جامعه محلی هستند. ما در تمام برنامه‌ریزی‌ها و تصمیمات خود با آنها مشورت می‌کنیم. و....

مدیر بعدی گفت: تفاوت‌های فرهنگی: با توجه به اینکه گردشگران از نقاط مختلف کشور و جهان از این سایت بازدید می‌کنند، تفاوت‌هایی در زبان، آداب و رسوم و فرهنگ وجود دارد:

- عدم توجه و آگاهی برخی از گردشگران نسبت به حفظ و نگهداری اماکن تاریخی (وندالیسم).

مدیر دیگری گفت: با انجمن روستا، دهیاری و شورا در تمامی برنامه‌ریزی‌های اماکن گردشگری همکاری داریم و هر ماه با آنها جلسه داریم. این گروه‌ها نمایندگان جامعه محلی هستند.

پژوهشگر میراث فرهنگی گفت: ایران به دلیل موقعیت فرهنگی و مذهبی که دارد، کمی با نقاط دیگر متفاوت است و نمی‌توان مانند سایر نقاط دنیا برنامه‌ریزی کرد؛ زیرا گردشگری در اولویت کشور نیست.

مسائل مذهبی و سیاسی نیز در جامعه محلی وجود دارد و معمولاً گردشگری در اولویت جامعه محلی نیست؛ اما این اولویت برای جوانان جامعه محلی ایجاد شده و مشارکت بیشتری دارند.

نتیجه‌گیری

این تحقیق به بررسی تأثیر ابتکارات یونسکو در ایران بر تقویت صلح از طریق گردشگری می‌پردازد. مقدمه، گفتمانی را درباره صلح و همبستگی آن با گردشگری ترسیم می‌کند و در مسیر تاریخی و گفتمان علمی که در مقالات و کنفرانس‌هایی در این زمینه گنجانده شده است، می‌پردازد. بررسی ادبیات شامل یک توضیح تدریجی از مفاهیم کلی گردشگری و گردشگری میراث به حوزه خاص دستورات یونسکو است که اهداف آن، مفهوم‌سازی صلح و اهمیت ذاتی آن در وجود انسان را روشن می‌کند. علاوه بر این، وضعیت معاصر صلح جهانی، رابط بین گردشگری و درگیری‌ها و نقش محوری سازمان‌های بین‌المللی، از جمله یونسکو، در ترویج صلح را مورد بررسی قرار می‌دهد. این مطالعه با رویکرد تحقیق کیفی، مبتنی بر پارادایم تفسیری، از روش مطالعه موردی متمرکز بر سایت‌های میراث جهانی یونسکو در ایران استفاده می‌کند. داده‌های کیفی از طریق ۱۱ مصاحبه نیمه‌ساختاریافته انجام شده در محل جمع‌آوری شد که به موضوعاتی مانند گردشگری مسئولانه، آموزش صلح، تلاش‌های مشترک با نهادهای محلی و بین‌المللی، توسعه پایدار، مشارکت جامعه، ابتکارات فرهنگی برای درک بین فرهنگی و چالش‌ها و چشم‌انداز در ترویج فرهنگ صلح از طریق گردشگری می‌پردازد. مشاهدات سیستماتیک برای تقویت درک پدیده در بافت طبیعی آن انجام شد؛ در حالی که سوابق سازمانی، گزارش‌ها و منابع آنلاین برای مثلث‌بندی یافته‌ها و افزایش قابلیت اطمینان داده‌ها مورد بررسی قرار گرفتند.

تجزیه و تحلیل داده‌ها مستلزم هر دو روش کدگذاری استقرایی و قیاسی بود. کدگذاری قیاسی، پنج بعد هریس (۲۰۰۴) آموزش صلح، یعنی آموزش بین‌المللی، آموزش حقوق بشر، آموزش توسعه، آموزش محیط زیست و آموزش حل تعارض/تحول تعارض را دربرمی‌گیرد.

سایت‌های میراث جهانی در ایران چگونه می‌توانند صلح را ترویج کنند

یافته‌های کلیدی ناشی از مصاحبه با مدیران سایت یونسکو یک تفکیک را نشان می‌دهد: اگرچه سایت‌های یونسکو ظاهراً به‌عنوان مجاری برای ترویج صلح عمل می‌کنند، با توجه به اهداف کلی یونسکو و با ادبیات موجود که نقش محوری سایت‌های میراث جهانی در آموزش صلح را نشان می‌دهد، تأیید می‌شود. سایت‌های یونسکو ایران اقدامات پیشگیرانه محدودی را در این حوزه نشان می‌دهند. علی‌رغم برخی ابتکارات آموزشی و برنامه‌ریزی رویدادها، تلاش‌های آنها از یک تلاش هماهنگ که به صراحت در جهت ترویج صلح است، کوتاهی می‌کند. در نتیجه، کارایی آنها در پرورش فرهنگ صلح به خطر افتاده است.

چگونه مدیران این سایت‌ها در ترویج صلح و آموزش صلح از طریق گردشگری مشارکت دارند

بررسی دقیق سایت‌های یونسکو، سیاست‌های آموزش صلح، و شیوه‌های گردشگری، همراه با اکتشاف آموزش صلح از طریق گردشگری، زمینه را برای کمک منحصر به فرد این مطالعه در این زمینه فراهم می‌کند. این بررسی با ترکیب ادبیات موجود و شناسایی شکاف‌ها، زمینه را برای درک عمیق‌تر از چگونگی تلاقی میراث فرهنگی، گردشگری و آموزش برای تقویت صلح و درک جهانی فراهم می‌کند. ادبیات مربوط به آموزش صلح از طریق گردشگری پتانسیل تحول آفرین تجارب سفر را در تقویت صلح و تفاهم جهانی برجسته می‌کند. با ادغام اصول صلح‌محور در گردشگری، افراد می‌توانند به عوامل تغییرات مثبت تبدیل شوند و به گفت‌وگوی بین‌فرهنگی و شکستن موانع کمک کنند. در حالی که چالش‌ها وجود دارد، فرصت‌ها برای تعامل و آموزش معنادار از طریق سفر قابل توجه است. تحقیقات مستمر و ابتکارات عملی برای استفاده از پتانسیل کامل آموزش صلح از طریق گردشگری و ایجاد جهانی به هم پیوسته‌تر و هماهنگ‌تر ضروری است. در نتیجه، این مطالعه دیدگاه‌های مدیریتی متنوع در مورد استفاده از میراث برای آموزش صلح را روشن می‌کند و نیاز به مداخلات آموزشی هدفمند را برای افزایش درک و حساسیت مدیران نسبت به این تلاش مهم برجسته می‌کند. با تجهیز مدیران میراث به دانش و ابزار لازم، می‌توانیم از پتانسیل سایت‌های میراث و نهادهای فرهنگی به‌عنوان وسیله‌ای قدرتمند برای ارتقای صلح و تقویت درک جهانی استفاده کنیم.

مشارکت نظری تحقیق

این پایان‌نامه به بررسی نقش یونسکو در ایران در ترویج و آموزش صلح از طریق گردشگری می‌پردازد. به نظر می‌رسد تحقیقات کمی به‌طور خاص بر گردشگری صلح در چارچوب کشورهایمانند ایران متمرکز باشد.

از آنجایی که امروزه، تقریباً هیچ گردشگری صلح در ایران وجود ندارد. بنابراین، برای ایجاد «گردشگری صلح»، عموم باید به‌طور فزاینده‌ای از معانی متعدد «صلح» و بسیاری از گزینه‌های جالب «گردشگری صلح» آگاه شوند؛ چراکه امروزه تقریباً هیچ صنعت گردشگری صلح وجود ندارد. صنعت گردشگری موجود (شرکت‌های هواپیمایی، هتل‌ها، آژانس‌های ترویج گردشگری و سفرنامه‌نویسان) به «صلح» به‌عنوان یک مقصد گردشگری چشم‌پوشی می‌کند. مکان‌ها و فعالیت‌های صلح به‌ندرت در کتاب‌های راهنمای محبوب یا تبلیغ نشان داده می‌شوند. دپارتمان‌های مطالعات صلح دانشگاه، انجمن‌های فعالان صلح و سایر سازمان‌هایی که تلاش آگاهانه‌ای برای ترویج صلح و عدالت انجام می‌دهند، این کار را تا حد زیادی در محدوده‌های خود و جدا از مردم مسافر انجام می‌دهند. با توجه به اینکه «گردشگری صلح» به یک جنبه شناخته شده از گردشگری فرهنگی و میراث تبدیل شده و صلح در کنار مردم، سیاره، رفاه و مشارکت یکی از پنج رکن دستور کار ۲۰۳۰ است، این تحقیق می‌تواند به ما در درک رابطه ذاتی بین بخش گردشگری و تلاش‌های صلح جهانی و ارائه بینش‌های ارزشمندی در مورد نقش حیاتی گردشگری در هموار کردن راه به سوی سیاره‌ای آرام‌تر کمک نماید.

محدودیت‌های تحقیق

ارزیابی یافته‌های این تحقیق با توجه به تعدادی محدودیت مهم است. در سطح نظری، به نظر می‌رسد ادبیاتی در مورد صلح از طریق گردشگری در ایران وجود ندارد. این فقدان اطلاعات قبلی مشکلاتی را در ایجاد یک چارچوب تحلیلی برای مطالعه ایجاد کرد. همچنین در مورد گردشگری صلح در ایران مطالب منتشر شده دقیقی وجود ندارد. این امر با فقدان داده‌های معتبر مرتبط با گردشگری صلح در ایران همراه است. در طول کار میدانی، محقق مشکلات دیگری را نیز تجربه کرد. موضوع اصلی متقاعد کردن مصاحبه‌شوندگان برای شرکت در تحقیق بود. همچنین به‌دلیل شلوغ بودن تقویم مدیران، انجام مصاحبه با آنها دشوار بود. برنامه‌ریزی برخی از جلسات چندین بار به‌منظور یافتن زمان و مکان مناسب برای مصاحبه‌شوندگان تغییر کردند.

رونویسی و ترجمه مصاحبه‌ها به انگلیسی یک فعالیت وقت‌گیر و گاهی دشوار بود، به‌ویژه از نظر اطمینان از صحت عبارات در حال ترجمه. علاوه بر این، محقق به‌عنوان یک دانشجوی سلف‌فاند، دارای منابع مالی محدود برای رفت‌وآمد و اسکان در شهرهای مختلف بود. بنابراین، کار میدانی، تنها از آبان ماه ۱۴۰۲ تا دی ماه ۱۴۰۲ انجام شد و محقق نتوانست بار دیگر به سایت‌های میراث جهانی برگردد و داده‌های جمع‌آوری شده خود را غنی کند. بنابراین، مانند تمام تحقیقاتی از این دست، تا حد زیادی یک «عکس فوری» در زمان و در رابطه با مکان است و باید به این صورت مورد بررسی قرار گیرد.

References

- Aitchison, C., MacLeod, N. E., Macleod, N. E., & Shaw, S. J. (2001). *Leisure and tourism landscapes: Social and cultural geographies*. Routledge.
- Avgeli, V., Sealy, W., Bakir, A., & Wickens, E. (2021). Tourism for Peace: Critical reflections. *Journal On Tourism & Sustainability*, 4(2).
- Becken, S., & Carmignani, F. (2016). Does tourism lead to peace?. *Annals of Tourism Research*, 61, 63-79.
- Blanchard, L. A., & Higgins-Desbiolles, F. (Eds.). (2013). *Peace through tourism: Promoting human security through international citizenship*. New York: Routledge.
- Boyd, S. W. (2019). Post-conflict tourism development in Northern Ireland: Moving beyond murals and dark sites associated with its past. In *Tourism and hospitality in conflict-ridden destinations* (pp. 226-239). Routledge.
- Brown, F. (1989). Is tourism really a peacemaker?. *Tourism Management*, 10(4), 270-271.

- Browne, K. (2005). Snowball sampling: using social networks to research non-heterosexual women. *International journal of social research methodology*, 8(1), 47-60.
- Burkart, A. J., & Medlik, S. (1974). Tourism: past, present and future. *Tourism: past, present and future.*, (Ed. 2). London: Heinemann.
- Cohen, E. (1984). The sociology of tourism: approaches, issues, and findings. *Annual review of sociology*, 10(1), 373-392.
- Higgins-Desbiolles, F., & Blanchard, L. (2010). Challenging peace through tourism: placing tourism in the context of human rights, justice and peace. *Tourism, progress and peace*, 35-47.
- Higgins-Desbiolles, F., & Whyte, K. P. (2015). Tourism and human rights. *The Routledge Handbook of Tourism and Sustainability*. Oxon: Routledge, 105-116.
- International Institute for Peace through Tourism (IIPT). (2008). *IIPT PARTNERS BUILDING A CULTURE OF PEACE THROUGH TOURISM*. <https://www.iipt.org/newsletter/2008/January.html> [Accessed on 29 May 2023].
- International Institute for Peace through Tourism (IIPT). (n. d.) *Peace through Tourism: An Historical and Future Perspective*. <https://peacetourism.org/peace-through-tourism-an-historical-and-future-perspective/> [Accessed on 22 May 2023].
- Iran Tourism. (2019). *Iran Travel Information, Tourism Industry News & Reports*. <http://irantourismnews.com/iranpeacetourism/>
- Iriye, A. (2002). *Global community: The role of international organizations in the making of the contemporary world*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Isaac, R. K., Çakmak, E., & Butler, R. (Eds.). (2019). *Tourism and hospitality in conflict-ridden destinations*. Routledge.
- Jones, P. (1993). *Studying society: sociological theories and research practices*. Collins Educational, London.
- Lewis, J., & Ritchie, J. (2003). Generalising from qualitative research. In J. Ritchie., & J. Lewis (eds.), *Qualitative Research Practice: A guide for social students and researchers*. London: Sage.
- Lickorish, L. J. (1951). The tourist trade and the Cold War. *The Tourist Review*, 6(3), 157-159.
- Light, D. (2017). Progress in dark tourism and thanatourism research: An uneasy relationship with heritage tourism. *Tourism management*, 61, 275-301.
- Lincoln, Y. S., & Guba, G. E. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage, Beverly Hills, CA
- Litvin, S. W. (1998). Tourism: The world's peace industry?. *Journal of Travel Research*, 37(1), 63-66. doi: 10.1177/004728759803700108.
- Litvin, S. W. (2020). Review and commentary tourism and peace: a review and commentary. *Tourism Review International*, 23(3-4), 173-181.
- Löfgren, O. (1999). *On holiday: A history of vacationing* (No. 6). Univ of California Press.
- Ritzer, G., & Liska, A. (1997). "McDisneyization" and "post-tourism": Complementary perspectives on contemporary tourism. *1997*, 96-109.
- Rivera, L. A. (2008). Managing "spoiled" national identity: War, tourism, and memory in Croatia. *American Sociological Review*, 73(4), 613-634.
- UNESCO. (2000). *A Carta da Terra*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. http://www.mma.gov.br/estruturas/agenda21/arquivos/carta_terra.doc [Accessed on 13 Oct 2023].
- UNESCO. (2023). *World Heritage List Nominations*. UNESCO World Heritage Convention. https://whc.unesco.org/en/nominations/. /building_peace [Accessed on 13 Oct 2023].
- Upadhayaya, P. K., Müller-Böker, U., & Sharma, S. R. (2011). Tourism amidst armed conflict: Consequences, copings, and creativity for peace-building through tourism in Nepal. *The Journal of Tourism and Peace Research*, 1(2), 22-40.
- Veal, A. J. (2006). *Research methods for leisure and tourism: A practical guide* (3rd ed.). Harlow: Pearson Education Ltd.
- World Heritage Journeys. (n. d.). *Discover World Heritage Sites Humanity's Greatest Treasures*. <https://visitworldheritage.com/en/home> [Accessed on 29 May 2023].

- World Tourism Organization. (1980). *Manila Declaration on World Tourism*. www.eunwto.org/doi/pdf/10.18111/unwtodeclarations.1980.6.4.1. [Accessed on 11 Oct 2023].
- World Tourism Organization. (2017). *UNWTO Tourism Highlights*. www.eunwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419029 [Accessed on 11 Oct 2023].
- Zuelow, E. (2015). *A history of modern tourism*. London: Palgrave.